

MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
W ŻYRARDOWIE

SPRAWOZDANIE

Z REALIZACJI PROGRAMU FUNKCJONOWANIA
POMOCY SPOŁECZNEJ W ŻYRARDOWIE W 2001 R.

ŻYRARDÓW, LUTY 2002 R.

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
1. Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej o charakterze pieniężnym	3
1.1. Realizacja zadań własnych gminy	3
1.2. Realizacja zadań zleconych gminie	6
2. Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej o charakterze niepieniężnym	9
3. Ogólna charakterystyka podopiecznych MOPS w Żyrardowie ze względu na powody przyznania pomocy	10
4. Podsumowanie	12

Wstęp

Przy opracowywaniu "Programu funkcjonowania pomocy społecznej w Żyrardowie na 2001 r." MOPS uwzględnił postanowienia ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. Nr 64, poz. 414 z późniejszymi zmianami) oraz specyfikę potrzeb pomocowych występujących na terenie jego działania i zgłaszanych przez osoby oraz rodziny zamieszkałe w naszym mieście, które dotknięte są ubóstwem lub wymagają wsparcia z innych, ważnych powodów. Realizując swe zadania w 2001 r. MOPS starał się, aby rodzaj, charakter oraz wysokość udzielanych świadczeń były w każdym przypadku adekwatne i optymalne - aby jednocześnie uwzględniano możliwości finansowe Ośrodka oraz specyfikę i przyczyny sytuacji kryzysowej, w której znalazły się osoby lub rodziny podopiecznych występujących o pomoc.

Podstawą przyznania pomocy jest decyzja wydana w trybie administracyjnym. Podjęcie decyzji o przyznaniu tej pomocy w każdym wypadku poprzedzone było zebraniem niezbędnych informacji, tj. przeprowadzeniem przez dyplomowanego pracownika socjalnego wywiadu środowiskowego (rodzinnego). Zebrane w toku wywiadu dane pozwalały we właściwy sposób dostosować rodzaj przyznanej pomocy do sytuacji, w której znajdują się zabiegające o wsparcie osoby i rodziny.

Priorytetem w pracy MOPS w Żyrardowie jest, z jednej strony, aktywizowanie podopiecznych i ich motywowanie – jeśli jest to tylko możliwe – do podjęcia wysiłków skierowanych na samodzielne rozwiązywanie trudności i problemów, na które natrafiają, zaś z drugiej - ciągłe poszukiwanie nowych, bardziej skutecznych metod pracy z podopiecznymi. W ubiegłym roku ważnym elementem w funkcjonowaniu Ośrodka było kontynuowanie współpracy z innymi instytucjami, które działają na terenie naszego miasta i również zajmują się niesieniem pomocy społecznej.

Zgodnie z obowiązującymi w dziedzinie pomocy społecznej przepisami prawa MOPS w Żyrardowie zajmuje się realizacją zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym i obligatoryjnym oraz realizacją zadań zleconych gminie. W 2001 r. na realizację zadań własnych i zleconych przyznano Ośrodkowi globalny fundusz w wysokości 3.254.371 PLN. Z kwoty tej 724.665 PLN (22,26%) pochodziło ze środków własnych gminy, a 2.529.716 PLN (

77,74%) przyznano miastu na finansowanie zadań zleconych. W porównaniu z 2000 r. daje się zauważyć:

- spadek ogólnych nakładów na pomoc społeczną (o około 6, 5%) wynikający głównie z obniżenia kwoty przyznanej na realizację zadań zleconych;
- nieznaczny wzrost udziału pomocowych środków własnych (o około 0,5%) w wydatkach ogółem w stosunku do środków pochodzących z budżetu państwa.

1. REALIZACJA ZADAŃ Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ O CHARAKTERZE PIENIĘŻNYM

1.1. Realizacja zadań własnych gminy

Jak już wspomniano, na realizację zadań własnych przyznano MOPS w Żyrardowie 724.665 PLN. Zgodnie z postanowieniami ustawy o pomocy społecznej na zadania własne realizowane przez ośrodki pomocy społecznej składają się następujące świadczenia i formy pomocy:

1/ w zakresie zadań własnych o charakterze fakultatywnym:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
- przyznawanie pomocy rzeczowej,
- przyznawanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie się osób i rodzin w naturze bądź w postaci zasiłków lub pożyczek,
- inne formy pomocy wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy.

2/ w zakresie zadań własnych o charakterze obligatoryjnym:

- udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne dla osób nie objętych ubezpieczeniem społecznym - bezdomnych i nie posiadających żadnych środków utrzymania,

- udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- prowadzenie pracy socjalnej, a także specjalistycznego poradnictwa prawnego i psychospołecznego,
- sprawianie pogrzebu.

O sposobie, w jaki zostały wykorzystane środki na finansowanie zadań własnych o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym informuje tabela.

Tabela I: Struktura wydatków MOPS w Żyrardowie w 2001 r. na finansowanie zadań własnych gminy

Forma pomocy	Liczba rodzin i osób w rodzinach R – rodziny. O - osoby.	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Udział % w kwocie ogółem i kwocie zadań własnych
Pomoc ogółem:	X	X	3.254.371	x
w tym: zadania własne			724.665	22,26
Posiłki ogółem	R: 326 O: 901	54.219	178.522	5,48 24,63
W tym: Dla dzieci i młodzieży	R: 230 O: 748	42.503	128.063	3,93 17,67
Ubranie	R: 23 O: 40	23	3.200	9,83 ⁻⁰⁴ 0,004
Usługi opiekuńcze ogółem	R: 61 O: 88	30.005	224.440	6,89 30,97
Sprawianie pogrzebu	R: 6 O: 6	6	5.150	0,0015 0,71
Praca socjalna	R: 1761 O: 5247	X	X	X
Zasiłki w naturze (wyprawka)	R: 61 O: 202	61	6.100	0,18 0,84
Zasiłki celowe i w naturze ogółem:	R: 1179 O: 4173	X	307.253	9,44 42,39
w tym: zasiłki specjalne celowe	R: 80 O: 278	80	14.870	0,46 2,05

Przyznane środki na finansowanie zadań własnych MOPS w Żyrardowie wykorzystał w 2001 r. w całości.

Z przedstawionych w tabeli danych wynika, że w ramach realizacji zadań własnych stosunkowo największe środki finansowe przeznaczone zostały w minionym roku zwłaszcza na trzy rodzaje świadczeń pomocowych, tj. na:

- zasiłki celowe i w naturze, w tym również na zasiłki specjalne celowe, które przyznawane były przede wszystkim na sfinansowanie remontów mieszkań podopiecznych, na zakup niezbędnej odzieży i obuwia, opału na sezon zimowy, na zakup artykułów szkolnych, finansowanie wypoczynku letniego i zimowego dzieci i młodzieży, a także na pomoc postpenitencjarną (na zasiłki te wydatkowano 9,44% całego przyznanego MOPS funduszu i 42,39% środków przyznaných na realizację zadań własnych, a skorzystało z nich 1179 żyrardowskich rodzin skupiających 4173 osoby);
- świadczenie usług opiekuńczych, które przyznawane były na podstawie zleceń wystawionych przez lekarza i informacji zebranych w toku przeprowadzanych wywiadów środowiskowych, a które wykonywane były przez zawodowe opiekunki PCK i PKPS (na sfinansowanie tych świadczeń, z których korzystało 61 osób, wydatkowano 6,89% ogólnego funduszu oraz 30,97% kwoty na zadania własne);
- dożywianie w formie ciepłych posiłków, z których korzystało w ub. r. 416 osób (na sfinansowanie których przeznaczono 5,48% kwoty ogółem i 24,63% kwoty na zadania własne).

Przy udzielaniu pomocy w ramach zadań własnych gminy, pracownicy MOPS w Żyrardowie dużą wagę przykładali do tego, aby oferowane podopiecznym świadczenia, a także ich formy były adekwatne do konkretnego przypadku i uwzględniały specyfikę sytuacji, w której znajdowała się zgłaszająca się po wsparcie osoba i jej rodzina. W praktyce oznaczało to często, że zakupy, o których wspomniano, dokonywane były przez pracowników naszego Ośrodka, a nie przez podopiecznego, co stanowiło gwarancję, iż przyznane świadczenie pieniężne zostanie wykorzystane we właściwy sposób. W taki sposób postępowano zwykle w przypadku osób i rodzin wywodzących się ze środowisk zmarginalizowanych i zagrożonych patologią społeczną, a zwłaszcza dotkniętych chorobą alkoholową. W kilku przypadkach – tak, jak miało to miejsce w poprzednich latach - uzgadniano nawet w porozumieniu z wytypowanymi sklepami spożywczymi, że sprzedawcy wydawać będą wskazanym przez pracowników socjalnych podopiecznym podstawowe artykuły

żywnościowe do określonej w wymiarze dziennym kwoty. Zakres tego rodzaju pomocy w 2001 r. był w rzeczywistości szerszy, ponieważ obejmowała ona również wydawanie używanej odzieży, mebli, a nawet sprzętu AGD i RTV, przekazywanych do MOPS przez mieszkańców naszego miasta z myślą o najbardziej potrzebujących osobach i rodzinach.

W związku z ograniczonymi środkami, jakimi dysponował ośrodek, w 2001 r. nie przygotowano paczek świątecznych dla podopiecznych.

Oprócz świadczeń pomocowych MOPS, o których była już mowa, wsparcia ubogim osobom i rodzinom udzielał w 2001 r. również Urząd Miasta, który zajmował się wypłacaniem dodatków mieszkaniowych. Podstawą finansowania tej formy pomocy jest dotacja celowa.

1.2. Realizacja zadań zleconych gminie

Na realizację zadań zleconych gminie i finansowanie objętych nimi świadczeń w 2001 r. przyznano MOPS w Żyrardowie środki w wysokości 2.529.716 PLN. Zadania te obejmują następujące świadczenia i formy pomocy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, rent socjalnych oraz przysługujących dodatków do świadczeń,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych i specjalnych okresowych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby, które nie pozostają w zatrudnieniu z powodu konieczności opiekowania się dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji, a także za osoby, które utraciły prawo do zasiłku dla bezrobotnych i samotnie zajmują się wychowywaniem dziecka,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w związku z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- przyznawanie zasiłku celowego w formie biletu kredytowego,
- świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin (po zapewnieniu odpowiednich środków).

O wykorzystaniu środków przeznaczonych na zadania zlecone gminie i strukturze wydatków MOPS w Żyrardowie na różne formy pomocy objęte tymi zadaniami informują dane zawarte w tabeli.

Tabela II: Struktura wydatków MOPS w Żyrardowie w 2001 r. na finansowanie zadań zleconych gminie

Forma pomocy	Liczba rodzin i osób w rodzinach R – rodziny. O - osoby.	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Udział % w kwocie ogółem i kwocie zadań własnych
Pomoc ogółem:	X	X	3.254.371	x
w tym: zadania zlecone			2.529.716	77,73
Zasiłki stałe	R: 24 O: 86	265	103.432	3,18 4,08
Zasiłków stałe wyrównawcze	R: 234 O 327	2590	814.117	25,01 32,18
Zasiłki okresowe gwarantowane	R: 76 O: 267	856	312.724	9,61 12,36
Renty socjalne	R: 277 O: 936	2974	1.157.353	35,56 45,75
Zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa	R: 88 O: 371	227	66.090	2,03 2,61
- dla kobiet w ciąży/osób wychow. dzieci;	R: 88 O: 371	152	52.065	1,60 2,06
- jednorazowe.	R: 75 O: 268	75	14.025	0,43 5,40
Zasiłki – bilety kredytowe	R: 17 O: 22	46	X	X
Specjalistyczne usługi opiekuńcze (ochrona zdrowia psychicznego)	R: 12 O: 17	7527	76.000	2,33 3,00
Zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne			323.000	9,92 12,76
-rodzinne;	R: 45 O: 144	742	29.518	0,90 1,17
-pielęgnacyjne.	R: 206 O: 423	2244	293.482	9,02 11,60
Pomoc dla kombatantów	R: 36 O: 36	36	7.631	0,23 0,30

Przyznane MOPS w Żyrardowie środki pieniężne na finansowanie zadań zleconych gminie wykorzystane zostały w 2001 r. w całości. Jak się można zorientować, najwięcej środków otrzymanych na finansowanie tych zadań wydatkowano na:

- zasiłki okresowe gwarantowane, które otrzymało 76 osób (wydatkowano 9,61% wszystkich środków i 12,36% środków przyznanych na zadania zlecone);
- renty socjalne, które wypłacano 277 osobom, na które wydatkowano 35,56% kwoty ogółem i 45,75% kwoty na zadania zlecone;
- zasiłki stałe wyrównawcze, które otrzymywało 234 podopiecznych (wydatkowano 25,01 % kwoty ogólnej i 32,18 kwoty przyznanej na zadania zlecone);
- zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne, które otrzymywało 45 rodzin (144 osoby) oraz pielęgnacyjne, które wypłacano 206 rodzinom (432 osoby); przeznaczono na nie 9,92% całej kwoty pozostającej w dyspozycji MOPS i 12,76% kwoty na zadania zlecone.

Z pomocy społecznej w formie pieniężnej zgłaszające się po wsparcie osoby i rodziny korzystały w niejednakowym stopniu. Dlatego w opracowaniu przedstawione zostały dodatkowo dane informujące o przeciętnych kwotach przypadających na osoby i rodziny objęte tą pomocą. Przy ustalaniu przeciętnej kwoty wydatkowanej na pomoc przyjęto, że globalny fundusz MOPS wynosił w 2001 r. 3.254.371 PLN, a skorzystało z niej 4192 rodzin i 11974 osób. W wielu wypadkach wyliczone kwoty w ujęciu per capita były w rzeczywistości wyższe, ponieważ liczne osoby i rodziny korzystały z więcej niż jednego świadczenia pieniężnego i przez okres krótszy niż 12 miesięcy. A oto dane obrazujące wielkości przeciętne:

- na każdego podopiecznego MOPS w Żyrardowie w 2001 r. wydatkowano w skali roku 271,78 PLN , a w skali miesiąca 22,65 (w 2000 r. kwoty te kształtowały się na poziomie odpowiednio 307,18 PLN i 25,6 PLN);
- na każdą rodzinę objętą pomocą społeczną wydatkowano w skali roku w 2001 r. 776,33 PLN, a w skali miesiąca 64,69 PLN (w 2000 r. kwoty te

kształtowały się na poziomie odpowiednio 946,00 PLN w skali rocznej i 78,83 PLN w skali miesiąca).

Z prowadzonych przez MOPS analiz wynika, że stosunkowo najwyższe kwoty przeciętne w przeliczeniu na rodziny i osoby wydatkowane były na specjalistyczne usługi opiekuńcze, które świadczone są dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz na 'zwykłe' usługi opiekuńcze, tj. usługi, jakimi obejmuje się osoby samotne, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób w zaspokajaniu codziennych potrzeb. Warto zauważyć, że jednostkowe koszty związane ze świadczeniem usług opiekuńczych są około pięciokrotnie niższe od przeciętnego kosztu pobytu osoby wymagającej opieki w Domu Pomocy Społecznej.

2. REALIZACJA ZADAŃ POMOCY SPOŁECZNEJ O CHARAKTERZE NIEPIENIĘŻNYM

Podstawowymi formami udzielania pomocy o charakterze niepieniężnym była w działalności MOPS w Żyrardowie w 2001 r. praca socjalna, poradnictwo prawne i psychospołeczne oraz inne przedsięwzięcia, których wspólną cechą jest to, że mają one na celu zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się podopiecznych oraz sprzyjanie ich integracji ze środowiskiem lokalnym. Specyficzną cechą tego rodzaju działań pomocowych jest ich bardziej pośredni niż bezpośredni charakter. Ponieważ ich głównym celem jest wspieranie osób i rodzin w zakresie zwiększania możliwości normalnego funkcjonowania w społeczeństwie i w odzyskaniu zdolności do samodzielnego kierowania swym życiem, w grę wchodzi przede wszystkim wsparcie psychologiczne, udzielanie wskazówek i porad, jak podopieczny i jego rodzina winni sobie pomóc sami i jak skutecznie rozwiązać występujące trudności, a często także wyręczanie potrzebujących takiej pomocy w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych, których sami nie są w stanie załatwić. Praca socjalna prowadzona bywa zazwyczaj przez pracowników socjalnych w środowiskach rodzin zmarginalizowanych (patologicznych i kryminogennych) oraz życiowo niezaradnych, ale także wśród podopiecznych MOPS będących jednocześnie

osobami długotrwale bezrobotnymi i dotkniętymi tzw. syndromem wyuczonej bezradności.

W 2001 r. pomocą społeczną objęto 4192 rodzin, a w tym pracą socjalną 1761 rodzin. Nieodłączną częścią pracy socjalnej jest specjalistyczne poradnictwo prawne i psychospołeczne. Prowadzeniem tego poradnictwa zajmują się w MOPS w Żyrardowie dwaj konsultanci: prawnik i socjolog. Praca prawnika polega na udzielaniu porad i wymiernej pomocy podopiecznym zgłaszającym się przede wszystkim w kwestiach rodzinnych. Podopiecznymi tymi są zazwyczaj kobiety, którym konsultant – prawnik udziela porad i pomaga sporządzać pozwy sądowe w sprawach rozwodowych i alimentacyjnych oraz udziela wyjaśnień, w jaki sposób należy postępować w przypadku przemocy w rodzinie. Z kolei konsultant – socjolog zajmuje się udzielaniem pomocy w zakresie reaktywizacji zawodowej osób, które stały się podopiecznymi Ośrodka z powodu długotrwałego bezrobocia. Z osobami tymi, które kierowane są do konsultanta przez pracowników socjalnych, przeprowadza on standardowy wywiad, ustala na tej podstawie szanse podopiecznego na rynku pracy, a następnie stara się – w miarę posiadanych możliwości – pomóc w znalezieniu stałego lub doraźnego zatrudnienia przedstawiając posiadane oferty pracy, wyręczając w pisaniu Curriculum Vitae i listów motywacyjnych, interweniując w szczególnie złożonych przypadkach w Powiatowym Urzędzie Pracy itp. W ubiegłym roku po poradę do prawnika zgłosiło się 167 osób (sprawy alimentacyjne i rozwodowe), a do socjologa 109 osób. Wśród zgłaszających się osób długotrwale bezrobotnych przeważali podopieczni posiadający niskie kwalifikacje i należący do grup wieku, które rynek pracy dyskryminuje, tj. bezrobotni w wieku powyżej 40 lat.

3. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNOŚCI PODOPIECZNYCH MOPS W ŻYRARDOWIE ZE WZGLĘDU NA POWODY PRZYZNANIA POMOCY

O konieczności przyznania wsparcia zgłaszającym się do MOPS w Żyrardowie w 2001 r. osobom decydowały różne okoliczności związane ze

specyfiką sytuacji, w jakiej się one znalazły wraz ze swymi rodzinami. Informację na ten temat zawiera poniższa tabela:

Tabela III: Powody przyznawania pomocy przez MOPS
w Żyrardowie w 2001 r.

Przyczyna trudnej sytuacji życiowej	Liczba Rodzin	Liczba osób w rodzinach ogółem
Ubóstwo	2.131	6727
Bezdomność	19	19
Potrzeba ochrony macierzyństwa	88	371
Bezrobocie	691	2176
Niepełnosprawność	492	1313
Długotrwała choroba	338	922
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego ogółem	522	1879
1/ rodziny niepełne:	278	901
2/ rodziny wielodzietne:	69	446
Choroba alkoholowa	68	209
Trudności w adaptacji do życia po opuszczeniu zakładu karnego	23	40

Z przedstawionych danych wynika, że najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom Żyrardowa i ich rodzinom w 2001 r. były:

- ubóstwo, które dotknęło 2131 rodzin skupiających 6727 osób;
- bezrobocie – 691 rodzin z 2176 osobami;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego – 522 rodziny składające się z 1879 osób;
- niepełnosprawność – 492 rodziny skupiające 1313 osób.

W stosunku do ubiegłego roku nastąpił prawie dwukrotny wzrost liczby rodzin (z 376 do 691) dotkniętych bezrobociem, a jednocześnie zmalała wyraźnie liczba rodzin, którym udzielano pomocy z powodu długotrwałej choroby.

4. PODSUMOWANIE

MOPS w Żyrardowie realizował w minionym roku przyjęty program funkcjonowania pomocy społecznej w mieście i starał się w miarę posiadanych możliwości wdrażać zawarte w nim postanowienia oraz wykonywać zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej. Do wiodących form pomocy na terenie miasta w 2001 r. należały:

I. w zakresie zadań własnych:

1. zasiłki celowe i w naturze – 1179 rodzin (4173 osoby) na kwotę 307.253 PLN;
2. dożywianie, w tym przede wszystkim dożywianie dzieci w szkołach i świetlicach profilaktycznych – 305 dzieci na kwotę 128.063 PLN (ogółem wydawaniem posiłków objęto 416 osób przeznaczając na ten cel 178.522 PLN);
3. usług opiekuńczych, które świadczone na rzecz 61 osób, na które wydatkowano 244.440 PLN;

II. w zakresie zadań zleconych:

1. wypłacanie rent socjalnych, które otrzymywało 277 osób (przeznaczono na ten cel 1.157.353 PLN);
2. wypłacanie zasiłków stałych wyrównawczych, na co przeznaczono 814.117 PLN (zasiłki te otrzymywały 234 osoby);
3. wypłacanie zasiłków rodzinnych (29.518 PLN) i pielęgnacyjnych (293.482 PLN) na łączną kwotę 323.000 PLN 251 osobom.

Realizując program pomocy MOPS w Żyrardowie współpracował z instytucjami i organizacjami działającymi w mieście, które zajmują się niesieniem pomocy w formach bezpośrednich i pośrednich. Do najważniejszych z tych instytucji należały:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- PCK i PKPS,
- Domy Pomocy Społecznej, w tym Dom Dziennego Pobytu,
- Parafie i Organizacja Salezjańska,